

SLOVENSKÁ ASOCIÁCIA KNIŽNÍC
Bulletin

Ročník 3

Číslo 2

Bratislava 1995

OBSAH

Marta EHNOVÁ: Prečo chceme knižničný zákon /3

ČLÁNKY - ŠTÚDIE

Peter KLINEC: IFLA a Manifest UNESCO o verejných knižniciach na Slovensku /4

INFORMÁCIE

Marta ŽILOVÁ: O čom rokovala Správna rada SAK /10

Marta EHNOVÁ: Odborná skupina SAK pre legislatívne otázky /11

Ludmila ČELKOVÁ: Knižnice na Bibliotéke '94 a pred Bibliotékou '95 /12

Eva MALÁČKOVÁ: Parlamentná knižnica Národnej rady SR /13

Darina KRAUSOVÁ: Slovenská ekonomická knižnica Ekonomickej univerzity
v Bratislave /15

Viktória MACKOVÁ: Knižnica ako centrum obchodných informácií /18

DOKUMENTY

UNESCO Manifest o verejných knižniciach. November 1994 /20

Tokijská deklarácia strategického zväzku medzinárodných mimovládnych informačných organizácií k zlepšeniu služieb svetového spoločenstva /22

Slovenská asociácia knižníc
Bulletin

VYDAVATEL

Slovenská asociácia knižníc

Sekretariát (prechodne):

Nám. slobody 19, 812 23 Bratislava

PRESEDA SAK

Ján Kurák

HLAVNÝ REDAKTOR

Jozef Hajdušek

REDAKČNÁ RADA

Ludmila Čelková, Marta Čomajová, Oľga Kaliská, Darina Krausová,

Eva Kunderátová, Mária Mlynáriková, Anastázia Zajacová

MIESTO A ROK VYDANIA

Bratislava 1995

NÁKLAD

150 výtlačkov

TLAČ

SITK - Centrum VTI SR Bratislava

VYDÁVA SA PRE INTERNÚ POTREBU SAK PÄŤKRÁT ROČNE

PREČO CHCEME NOVÝ KNIŽNIČNÝ ZÁKON

O príprave nového knižničného zákona na Slovensku uvažovali slovenskí knihovníci hneď po novembri 1989. Preto z iniciatívy Spolku slovenských knihovníkov (najprv ZSKI) bola už v januári 1990 vytvorená legislatívna komisia a jej cieľom bolo pripraviť návrh zákona. Z pomerne širokého pracovného kolektívu bola potom vyčlenená menšia pracovná skupina, ktorá pripravovala návrh zásad zákona a ktorá v priebehu r. 1991 bola ministrom kultúry SR menovaná aj za pracovnú skupinu Ministerstva kultúry SR, poverenú prípravou knižničného zákona. Spomínaná pracovná skupina pripravila Návrh zásad zákona o knižničnej činnosti. Po verejnej rozprave k nemu r. 1991 a širokom pripomienkovom konaní mal byť po úpravách predložený legislatívnej rade vlády. Dôvody, pre ktoré nedošlo k tomuto poslednému kroku, sú dnes viac-menej známe a donekonečna zdôvodňovať nimi neúspech by bolo zbytočné. Reálnejšie je postaviť si otázku, čo chceme robiť ďalej.

Kým začiatkom deväťdesiatych rokov názory na potrebu knižničného zákona neboli jednotné, dnes už je nám všetkým, ktorým záleží na vzdelanosti a kultúrnosti slovenského národa, a teda na tom, aby všetci občania Slovenskej republiky mali neobmedzený a rovnaký prístup k informáciám, jasné, že nový knižničný zákon potrebujeme. Dôvodov na jeho prípravu je niekoľko a tie zásadné môže ne zhrnúť takto:

- Doterajšie právne normy pre oblasť knihovníctva bez ohľadu na to, že sú ešte platné, stratili aktuálnosť vo vzťahu k súčasnej realite;
- Je potrebné čo najskôr definovať v nových spoločensko-ekonomických podmienkach národný knižnično-informačný systém, jeho postavenie v informačnom systéme štátu, jeho štruktúru a prepojenie s ostatnými informačnými systémami;
- Z hľadiska spoločenského postavenia knihovníctva určiť, kto bude celoštátnym garantom knižničnej politiky;
- Úspešné financovanie terajšej štruktúry knižničného systému je nereálne;
- Dnes už viac-menej poznáme nový vývoj legislatívy SR a vieme presne vymedziť nadväznosti na iné (už hotové alebo pripravované) zákony, ktoré majú priamy dosah na knižnično-informačné činnosti;
- Slovensku chýba národná knižnica zriadená štátom ako samostatný právny subjekt, aby tak mohla v plnom rozsahu plniť funkcie Slovenskej národnej knižnice.
- O tom, že príprava knižničného zákona je naliehavá, svedčí aj decembrové pracovné stretnutie predstaviteľov Spolku slovenských knihovníkov, Slovenskej asociácie knižníc a Matice slovenskej - Slovenskej národnej knižnice v Martine. Reprezentanti slovenského knihovníctva tu konštatovali, že považujú dopracovanie knižničného zákona za kľúčový problém a prioritu knihovníckej legislatívy. Dohodli koordinovaný postup pri jeho príprave vytvorením 9 člennej spoločnej ad hoc pracovnej skupiny, ktorej úlohou je pripraviť návrh knižničného zákona ešte v priebehu 1. polroka 1995.

PhDr. Marta Ehnová

ČLÁNKY - ŠTÚDIE

IFLA a Manifest UNESCO o verejných knižniciach na Slovensku

Mgr. Peter Klinec

Okresná knižnica, Banská Bystrica

V rámci IFLA patrí Sekcia verejných knižníc k najväčším. Prvé rokovanie jej stáleho výboru v tomto roku sa uskutočnilo v dňoch 11.–14. februára 1995 v Bratislave. Pod vedením p. Sissel Nilsen z Nórska výbor dva dni prerokovával aktuálne organizačné záležitosti týkajúce sa aktivít sekcie, jeden deň bol venovaný workshopu so slovenskými kolegami a na záver pobytu navštívili zahraniční hostia najmä Mestskú knižnicu v Bratislave, Piešťanoch a Okresnú knižnicu v Trnave.

Z agendy rokovania výboru vyberáme:

V súvislosti so snahami zabezpečiť vyššiu koordinovanosť a efektívnosť pôsobenia sekcií a okrúhlych stolov v rámci IFLA - Oddelenia knižníc slúžiacich širokej verejnosti - výbor odporúča zlúčenie Sekcie verejných knižníc so Sekciou knižníc pre multikultúrnou populáciu, Okrúhlym stolom pojazdných knižníc a Okrúhlym stolom metropolitných knižníc, navrhuje i zlúčenie Sekcie knižníc pre handicapovaných so Sekciou knižníc pre zrakovo postihnutých a Sekcie detských knižníc s Okrúhlym stolom pre dokumentačné centrá detskej literatúry. Snahy o zjednodušenie štruktúry IFLA sú staršieho dáta, iba v poslednom období sa však začína prejavovať ochota niektorých sekcií rokovať o týchto otázkach. Zatiaľ neboli realizované nijaké zmeny.

Do programu generálnej konferencie IFLA v Istanbule v dňoch 19. až 26. augusta 1995 pripravuje výbor sekcie na otvorené fórum vystúpenia s tematikou budovania siete verejných knižníc v Portugalsku a dve vystúpenia zamerané na informačnú technológiu a verejné knižnice. Na spoločne organizovanom workshope so Sekciou pre výskum budú podrobne prezentované výsledky prieskumu verejných knižníc v Anglicku. Výbor sekcie so Spolkom gréckych knihovníkov pripravuje v dňoch 14.–17. augusta 1995 aj satelitné podujatie generálnej konferencie IFLA, bude to seminár v meste Solún, zameraný na aktuálne otázky rozvoja verejných knižníc a ich zástoj v živote komunit.

Z programových priorít sekcie na roky 1994-1997, ku ktorým patria o. i. otázky efektívneho nasadenia informačných technológií a posilnenie podielu verejných knižníc na proces formálneho a neformálneho vzdelávania, sa výbor zaoberal podrobnejšie ďalšími tromi otázkami: v súvislosti s meraním výkonov a efektívnosťou verejných knižníc sa v spolupráci s NSR pripravuje roku 1997 medzinárodná konferencia v Güterslohu, kde sa vyhodnotia skúsenosti viacerých krajín a zrejme prijmú i určité odporúčania; v súčasnosti sa získava prehľad o odborníkoch, ktorí sa problematikou v jednotlivých krajinách zaoberajú a mohli by sa prípravy i realizácie podujatia zúčastniť. Druhým aktuálnym projektom je prieskum zameraný na národné plány informačného rozvoja či programy informatizácie a na miesto, aké v nich zaujímajú verejné knižnice; pracovná skupina z

členov výboru /Dánsko, Francúzsko, Slovensko/ pripraví dotazníkový prieskum v členských krajinách IFLA, jeho vyhodnotenie a prípadne i odporúčania v súvislosti s iniciovaním tvorby takýchto programov a presadzovaním verejných knižníc v ich štruktúre. Treťou a zvlášť aktuálnou prioritou výboru v súčasnosti je propagácia nového Manifestu UNESCO o verejných knižniciach.

Aktualizácia Manifestu z roku 1974 bola zverená Sekcii verejných knižníc IFLA, ktorej pracovná skupina pripravila od roku 1992 niekoľko verzií. Roku 1993 výbor sekcie zorganizoval i medzinárodný seminár v Portugalsku, kde sa za účasti zástupcov krajín vyspelého a rozvojového sveta prerokovali základné zásady a princípy a dohodli sa spoločne stanoviská. Napr.:

- aktualizovaný Manifest bude adresovaný nie širokej verejnosti (ako r. 1949), nie knihovníkom (ako r. 1972), ale predovšetkým politikom, národným vládam, regionálnym a miestnym samosprávam, t. j. tým, ktorí sú zodpovední za legislatívu, knižničnú politiku, financovanie, vytváranie podmienok a pod.;

- naďalej pôjde o jeden dokument spoločný pre rozvojový i vyspelý svet, Manifest bude mať formu deklarácie UNESCO, a nie konvencie, ktorá by musela byť schválená členskými štátmi;

- zvýrazia sa princípy rovného, voľného a priameho prístupu k fondom a informáciám pre všetkých občanov bez výnimky;

- služby verejných knižníc sú v princípe bezplatné, verejné knižnice majú byť financované štátom i miestnou, resp. regionálnou samosprávou, podporené špecifickou legislatívou a zahrnuté do plánov informačného a kultúrneho rozvoja;

- významné je budovanie sietí verejných knižníc vo vzťahu k iným typom knižníc a vytváranie národného knižničného systému.

Tieto, ale aj ďalšie prerokované aspekty našli vyjadrenie v definívnej verzii Manifestu, ktorý bol schválený vrcholnými orgánmi IFLA a v novembri 1994 aj Radou UNESCO pre všeobecný informačný program (PGI).

Výbor sekcie prerokoval i návrh aktivít v propagácii Manifestu v roku 1995. Ide napr. o tieto kroky:

- predstavenie Manifestu účastníkom Svetovej konferencie OSN o sociálnom rozvoji v Kodani (6.–11. marca 1995);

- predstavenie Manifestu na rokovaniach významných medzinárodných a regionálnych fór, ako napr. Európskej únie, Rady Európy a pod.;

- národné knihovnícke a knižničné spolky, asociácie by mali v spolupráci s národnými komisiami pre UNESCO sprístupniť preklad Manifestu národným vládam, miestnym a regionálnym orgánom a vyzvať ich k realizácii zásad vo svojej pôsobnosti;

- v jednotlivých krajinách publikovať informatívne články v odbornej, ale najmä inej tlači (novinách, časopisoch);

- v spolupráci knihovníckych a knižničných spolkov, národnej knižnice, komisií pre UNESCO zabezpečiť vydanie propagačných materiálov (letákov, brožúrok, plagátov);

- zapojiť regionálne knižnice do propagácie Manifestu smerom k miestnym samosprávam a knižniciam.

V snahe využiť prítomnosť zahraničných hostí sa v pondelok 13. februára uskutočnil v Univerzitnej knižnici v Bratislave spoločný workshop SSK a IFLA. Okrem riaditeľov okresných a niektorých mestských knižníc prijali pozvanie i hostia: Dr. Ján Fekete, poslanec, člen Výboru NR SR pre vzdelanie, vedu, kultúru a šport, Dr. Milan Ferko, riaditeľ Sekcie štátneho jazyka a písomníctva MK SR, Dr. Anna Faklová, pracovníčka MK SR, Mgr. Alena Jelušová, predsedníčka Komisie kultúry ZMOS, zástupcovia SNK, SAK, KKVI, ŠKIŠ, Univerzitnej knižnice v Bratislave, SSK a ďalší.

O aktivitách výboru a sekcie verejných knižníc IFLA informovala predsedníčka p. Sissel Nilsen, úvodné slovo k Manifestu predniesla p. Hellen Niegaard z Dánska, vedúca pracovnej skupiny, ktorá Manifest pripravovala. Všetci účastníci mali k dispozícii vopred rozoslaný oficiálny slovenský preklad, ktorý bol zabezpečený v spolupráci so Slovenskou asociáciou knižníc.

V následnej diskusii za domácich Dr. Horst Hogh hovoril najmä o úlohách Koordináčného centra knižníc SNK, Dr. Tibor Trgiňa rozobral problematiku prípravy zásad zákona o knižničnej činnosti, Dr. Vlasta Kalinová vyhodnotila skúsenosti zo zavádzania bibliobusov v okrese Svidník a Dr. Milan Ferko v prihovore zdôraznil úlohu knižníc v sprostredkovaní a propagovaní národného kultúrneho dedičstva. Vystúpila i Mgr. Alena Jelušová, ktorá priblížila aktivity ZMOS-u vo vzťahu ku knižniciam a prisľúbila i podporu pri propagovaní myšlienok Manifestu medzi starostami a primátormi.

Zahraniční hostia sa vo svojich vystúpeniach venovali aktuálnym otázkam a trendom rozvoja verejných knižníc v materských krajinách, legislatíve, organizácii sietí verejných knižníc, kooperácii a pod.

Pani Hellen Niegaard (Dánsko) - Sieť verejných knižníc v Dánsku (5,2 mil. obyv.) tvorí asi 250 samostatných verejných knižníc (s pobočkami), 64 bibliobusov a 12 regionálnych knižníc, s knižničným fondom 6,7 kn. j. na obyvateľa. Výpožičky dosahujú ročne 16,2 výp. na obyvateľa. Novela knižničného zákona platná od roku 1994 stanovuje, že regionálne funkcie regionálnych knižníc už financuje štát, a nie regióny. Táto zmena priniesla i viac finančných prostriedkov. Verejné knižnice môžu zo zákona dostať dotácie na služby pre menšiny, špeciálne používateľské skupiny a rozvojové granty (automatizácia ap.), ktorých podmienky pridelovania určuje ministerstvo kultúry. Významnú úlohu hrá v rozvoji verejných knižníc štátny úrad pre knižnice, ktorý plní i koncepčné a koordinačné funkcie. V Dánsku s vysokým stupňom automatizácie knižníc prebieha v súčasnosti prepájanie väčších mestských a regionálnych knižníc s vedeckými knižnicami do elektronickej siete DANBIB. Vo verejných knižniciach sa využíva upravený systém ALEPH, bázy dát na CD-ROM-och a niektoré majú už prístup do INTERNET-u.

Pani Sissel Nilsen (Nórsko) - V Nórsku (4,3 mil. obyv.) tvorí sieť verejných knižníc 447 samostatných verejných knižníc, 44 bibliobusov a 19 regionálnych knižníc. Počet vypožičiek je nižší než v ostatných škandinávskych krajinách a dosahuje 5 výp. na obyvateľa. Knižničný zákon z r. 1986 zakotvuje bezplatné knižničné služby, čo sa niektorí politici, zatiaľ neúspešne, pokúšajú zmeniť. Regionálne knižnice nie sú zároveň mestskými knižnicami, osamostatnili sa, majú malý počet pracovníkov a plnia len regionálne

funkcie (prevádzkujú napr. bibliobusy a zabezpečujú knižničné služby obyvateľom malých komunít). Financované sú z regionálnych zdrojov, ale ministerstvo kultúry v poslednom čase intenzívnejšie podporuje vybudovanie komplexných služieb v regiónoch, ako aj kooperáciu medzi verejnými, vedeckými a vysokoškolskými knižnicami. Aktívne pôsobí i riaditeľstvo verejných knižníc, ktoré sa podieľa na rozdeľovaní rozvojových grantov, podpore projektov služieb pre deti a mládež, programov podpory čítania a pod. V Nórsku sa prejavujú snahy o nové definovanie knižničnej a informačnej politiky a vybudovanie národného knižničného systému na báze všeobecného knižničného zákona. Verejné knižnice majú oporu v zákone. Sú budované na 4 pilieroch: obce musia povinne zabezpečovať knižničné služby, ktoré sú bezplatné, vo verejnej knižnici musí byť kvalifikovaný profesionálny knihovník, knižnica musí byť súčasťou národnej siete knižníc. Zvýšená pozornosť sa venuje v súčasnosti kvalite informačných služieb verejných knižníc, s ktorou podľa výsledkov prieskumu nie je úplná spokojnosť.

Pani Britt Marie Häggstrom (Švédsko) - Sieť verejných knižníc vo Švédsku pozostáva z 284 samostatných knižníc (s pobočkami), 24 regionálnych knižníc a 133 bibliobusov. Výpožičky dosahujú 8,5 výp. na obyvateľa. V štruktúre knižníc pôsobia i regionálne centrá pre MVS a depozitné knižnice. Regionálne knižnice sú na 35 % financované štátom, zvyšok dávajú regióny. Kvalita služieb sa začala zvyšovať v 70. rokoch, keď sa vytvárali väčšie municipality z bývalých samostatných obcí, poklesol počet zriaďovateľov a utváral sa systém pobočiek. Významným impulzom boli i štátne granty a dotácie na vyrovnanie úrovne knižníc v jednotlivých lokalitách a regiónoch. Vo Švédsku tvoria integrované verejné a školské knižnice 25 % z celkového počtu pobočiek a 13 % z počtu hlavných knižníc. Malé pobočky boli väčšinou zrušené a zaviedli sa služby bibliobusov, i keď spočiatku sa to neobišlo bez protestov verejnosti. Silnie diskusia o potrebe prijatia knižničného zákona, ktorý bol zrušený r. 1965. Po zmene vlády r. 1990 došlo ku kráteniu finančných prostriedkov pre verejné knižnice, obmedzovaniu služieb, zatváraní knižníc, preto r. 1992 švédski spisovatelia spísali manifest a zorganizovali celonárodnú kampaň za záchranu knižníc. Za 7 mesiacov získali vyše 0,5 milióna podpisov, navštevovali miesta, kde hrozil zánik knižníc a vyzývali politikov na diskusiu s občanmi. Kampaň bežala i na celonárodnej úrovni so zacielením na parlament a vládu. Hlavným cieľom bolo zabrániť znižovaniu príspevkov na verejné knižnice, zavádzaniu poplatkov za služby knižníc a presadiť prijatie knižničného zákona. V mnohých prípadoch sa potom revidovali nepriaznivé rozhodnutia voči knižniciam, parlament odmietol zavedenie poplatkov za služby a urobili sa prvé kroky v získavaní politikov a verejnosti za prijatie zákona. Bez úspechu skončili i snahy prevádzkovať asi 20 pobočiek verejných knižníc súkromne.

Pán Dick Scheepstra (Holandsko) - Sieť verejných knižníc v tejto krajine (15 mil. obyv.) tvorí 137 lokálnych knižničných systémov (samostatných knižníc s pobočkami) poskytujúcich služby vo väčších minicipalitách (20 % financií od štátu) a 11 provinčných knižníc v minicipalitách s menej než 30 tisíc obyvateľmi. Provinčné centrá sú na 35–50 % financované z úrovne provincie. Na národnej úrovni pôsobí v tomto smere NBLC - Centrum pre verejné knižnice a literatúru, ktoré je zároveň i asociáciou všetkých verejných knižníc. Má 240 zamestnancov, poskytuje centrálnu službu knižniciam v oblasti doplňovania, katalo-

gizácie, MVS, poradenstva a expertnej činnosti v automatizácii, projektovaní, zariaďovaní knižníc, vzdelávanie a pod. Z celkových nákladov 25 % hradí štát (najmä na rozvojové projekty v celoštátnom záujme), zvyšok sa kryje z predaja služieb knižniciam a zriaďovateľom. V súčasnosti prebiehajú diskusie o novej delbe pôsobnosti a spolupráci s provincijnými centrami. Holandsko nemá od roku 1987 samostatný knižničný zákon, len niekoľko paragrafov o knižniciach v zákone o blahobyte. S obavami sa očakáva nový zákon o financovaní v municipalitách, ktorý bude platiť od r. 1997. Prebiehajú experimenty s cieľom zistiť vhodnosť zavedenia určitých netradičných služieb pod strechu verejnej knižnice (napr. pulty poisťovacích spoločností, cestovných turistických agentúr, lokálnych a regionálnych informačných stredísk).

Pán Philip G. Gill (Anglicko) - Organizácia verejných knižníc sa vyznačuje existenciou centralizovaných regionálnych systémov na úrovni grófstiev, vysokou profesionalizáciou a efektívnosťou služieb (používatelia tvoria 40–50 % z počtu obyvateľov, asi 11 výp. na obyvateľa). Zámery vlády reorganizáciou vytvoriť menšie územno-správne celky narazili na značný odpor grófstiev i knihovníkov a zdá sa, že súčasné regionálne knižničné systémy zostanú zachované. Skupina expertov realizovala prieskum názorov na služby verejných knižníc u knihovníkov, ostatných pracovníkov verejných knižníc, používateľov i nepoužívateľov, ako aj vybraných zriaďovateľov verejných knižníc. V septembri 1994 publikovaná čiastková správa vyjadrovala niektoré stanoviská a odporúčania: zachovať systémy verejných knižníc a posilňovať informačné funkcie týchto knižníc; investovať do vybudovania infraštruktúry spájajúcej knižnice s informačnou superdiaľnicou; vytvoriť 5–6 regionálnych "hyperknižníc" na báze fondov decentralizovaných z British Library; zachovať bezplatné verejné knižnice a ich zriaďovateľov zo sféry verejného sektora. Správe sa vyčíta, že sa nezaoberala financovaním navrhovaných odporúčaní a mimo pozornosti vraj zostali celé úseky aktivít verejných knižníc v komunitách. Uvažuje sa s novelizáciou knižničného zákona z roku 1964, ako poradný orgán pre ministerstvá a vládu bola vytvorená komisia pre knižnice a informácie. V súčasnosti sa realizujú programy, centrálné podporované, na posilnenie kooperácie medzi knižnicami rôznych typov a vytváranie sietí.

Pán Peter Borchardt (SRN) - V Nemecku bol prijatý nový program rozvoja knižníc, Bibliotheken '93, ktorý po zjednotení nadväzuje a aktualizuje Bibliotheksplan '73. Napr. sa v ňom konštatuje, že zatiaľ čo v západných spolkových krajinách ešte existujú značné biele miesta v zabezpečení knižničných služieb najmä na vidieku, v bývalej NDR sa podarilo vybudovať celoplošnú sieť relatívne výkonných verejných knižníc. Verejné knižnice v oboch častiach sú v súčasnosti v určitom ohrození, pretože zatiaľ ich prevádzkovanie nepatrí k povinnostiam komunít (miest a obcí). Značná pozornosť sa venuje v tomto období problematike kvality riadenia a efektívnosti, zaznamenáva sa pokrok v automatizácii knižničných procesov, najmä väčších knižníc. Pracuje sa na projekte nového systému MVS s využitím elektronického prepojenia knižníc. Zatiaľ sú zapojené 2 verejné knižnice.

Pani Françoise Danset (Francúzsko) - Verejné knižnice pôsobia na základe zákona z roku 1982, ktorý predpokladá rozdelenie kompetencií medzi štátom a obcami. So silnou podporou štátu bola vybudovaná sieť regionálnych knižníc, mestské a miestne knižnice sú

v kompetencii samospráv. V súčasnosti sa diskutuje o zavedení poplatkov za výpožičky v knižniciach pre autorov podľa direktívy Európskej únie. Sú snahy o vyňatie verejných a školských knižníc z pripravovaných opatrení v tomto smere.

Pani Maria J. Moura (Portugalsko) - Sieť verejných knižníc v Portugalsku sa prakticky buduje od r. 1986 na základe programu schváleného vládou. Ide o zriaďovanie mestských a miestnych knižníc (nová výstavba účelových budov, adaptácia iných objektov), pričom štát s miestnymi úradmi uzatvára dohody o spolufinancovaní a hradí 50 % nákladov na výstavbu, adaptáciu, vybavenie i nákup jadra knižničného fondu. Zatiaľ sa realizovalo vyše 120 nových verejných knižníc. Zo strany štátu nad týmto procesom bdie Inštitút pre knižnice a literatúru, ktorý vykonáva dozor na odborné záležitosti a dbá o to, aby sa knižnice budovali podľa spracovaných štandardných programov a projektov. Pracuje sa i na projekte elektronickej siete prepájajúcej verejné knižnice na regionálnej i národnej úrovni. Snaha o určité organizačné prepájanie knižníc v regiónoch naráža na absenciu regionálnych územno-správnych celkov v štruktúre verejnej správy.

(Poznámka: Niektoré údaje sú doplnené z písomných podkladov a informácií členov výboru.)

Na záver pobytu zahraniční hostia navštívili Mestskú knižnicu v Piešťanoch. Vďaka patrí všetkým, ktorí prispeli k vytvoreniu dobrých podmienok na rokovanie i prezentácii nášho knihovníctva a kultúry.

Diskusia o Manifeste UNESCO vo verejných knižniciach na stretnutí v Bratislave by mala byť len prvým krokom v procese jeho propagácie a uvádzania do života.

INFORMÁCIE

O čom rokovala Správna rada SAK

PhDr. Marta Žilová
Slovenská lekárska knižnica, Bratislava

Zasadnutie Správnej rady SAK sa uskutočnilo v novom zložení dňa 6. 12. 1994.

Po kontrole uznesení Správna rada prerokovala návrhy prednesené predsedom SAK Ing. Kurákom na reorganizáciu a zloženie odborných skupín a na rozdelenie funkcií v Správnej rade. Správna rada SAK zvolila do funkcie podpredsedníčky SAK PhDr. Elenu Veľasovú a do funkcie tajomníčky PhDr. Martu Žilovú.

Správna rada SAK schválila nasledujúce odborné skupiny a ich vedúcich:

Odborná skupina pre dlhodobý rozvoj knižníc

vedúca: PhDr. Marcela Horváthová

Odborná skupina pre informatizáciu knižníc

vedúca: Ing. Daniela Slížová

Odborná skupina pre legislatívu

vedúca: PhDr. Marta Ehnová

Odborná skupina pre styk s verejnosťou

vedúca: PhDr. Elena Veľasová

Odborná skupina pre zahraničné styky

vedúca: Mgr. Vlasta Cikatricisová

Redakčná rada Bulletinu SAK

hlavný redaktor: Ing. Jozef Hajdušek, členovia: PhDr. Ľudmila Čelková, PhDr. Marta Čomajová, Mgr. Oľga Kaliská, PhDr. Darina Krausová, Mgr. Eva Kundrátová, Mgr. Mária Mlynáriková, Ing. Anastázia Zajacová

Sekcia vysokoškolských knižníc

predseda: PhDr. Daniela Gondová

Odborné skupiny ad hoc:

pre ekonomické otázky - vedúci: JUDr. Jan Žúrek

pre výstavu Bibliotéka '95 - vedúca: PhDr. Ľudmila Čelková

Vedúci odborných skupín zabezpečia doplnenie členov svojich skupín tak, aby bolo dodržané regionálne a typové hľadisko zastúpenia členských knižníc. Správna rada ďalej uložila vedúcim odborných skupín a redakčnej rade Bulletinu SAK vypracovať do 31. 1. 1995 ročný plán činnosti s konkrétnymi a adresnými úlohami. V ďalšom bode rokovania predniesla Dr. Čelková správu o účasti SAK na medzinárodnom knižničnom veľtrhu Bibliotéka '94.

Po diskusii Správna rada odsúhlasila účasť SAK na veľtrhu Bibliotéka '95 a vytvorenie odbornej skupiny.

V rôznom SR SAK prerokovala návrh na uzatvorenie zmluvy SAK s knižnicami, ktoré požičiavajú audiovizuálne dokumenty, zameranej na ochranu autorského práva. Správna rada sa zhodla na stanovisku, že uvedený problém by mala riešiť vo svojej pôsobnosti Slovenská národná knižnica. SR SAK prerokovala list ŠVK a UK UPJŠ v Košiciach, v ktorom je uvedené stanovisko i ďalších riaditeľov košických knižníc k problematike priameho zabezpečovania MMVS. Správna rada požiadala Ing. Slížovú o doplnenie zoznamu knižníc, ktoré sú poverené priamym vybavovaním MMVS v dohode medzi MS a ÚCS o ŠVK Košice a súčasne o iniciovanie zrušenia, resp. novelizácie vyhlášky MŠK č. 51/1963.

Odborná skupina SAK pre legislatívne otázky

PhDr. Marta Ehnová
Slovenská technická knižnica, Bratislava

O práci odbornej skupiny SAK (ďalej len OS) pre legislatívne otázky, jednej z odborných skupín Slovenskej asociácie knižníc, prostredníctvom ktorej sa realizuje činnosť SAK, je odborná skupina pre legislatívne otázky, ktorá pracuje už od r. 1993. Jej úlohou je aktívne napomáhať realizáciu cieľov knižničnej a informačnej činnosti cez zákonné opatrenia, prijímané vládou SR.

OS SAK pre legislatívne otázky spracovala r. 1994 širokú analýzu právnej a organizačnej stránky slovenského knihovníctva, ktorú prezentovala v rámci celoštátnej konferencie "Knižnice v roku 2000". Cieľom tejto analýzy bolo na jednej strane zrekapitulovať platnosť a účinnosť legislatívnych noriem, ktoré upravujú knižničnú a informačnú činnosť SR, a na druhej strane vytypovať nové legislatívne úpravy SR, ktoré síce boli určené pre iné oblasti (prípadne ide o všeobecne platné), ale majú priamy či nepriamy dopad aj na knižničnú a informačnú činnosť.

Na základe výsledkov analýzy potom OS pripravila svoj plán činnosti na rok 1995, kde okrem všeobecných úloh - sledovanie vývoja legislatívy EÚ, medzinárodných knižníckych organizácií, ako aj knihovníckej legislatívy v okolitých krajinách - sa zameria predovšetkým na prípravu zákonov, ktoré sú aj v pláne legislatívnych úloh vlády Slovenskej republiky na rok 1995. V súvislosti s tým zástupcovia SAK (predseda a vedúca OS pre legislatívne otázky) navštívili predsedu a tajomníka Výboru Národnej rady SR pre vedu, kultúru, vzdelanie a šport a stretli sa s ich porozumením.

Prvoradou úlohou v tomto roku bude spoluúčasť na príprave knižničného zákona, s predložením ktorého do Národnej rady SR sa počíta v októbri 1995.

Z ďalších zákonov, ktorých prípravu alebo novelizáciu plánuje vláda SR ešte v tomto roku a pri ktorých SAK bude mať záujem vstupovať aspoň do pripomienkového konania,

budú: colný zákon, zákon o DPH, zákon o Matici slovenskej, zákon o verejnom obstarávaní, zákon o obecnom zriadení, vysokoškolský zákon, prípadne ďalšie.

Vzhľadom na závažnosť riešených úloh zvláštny dôraz sa kládol aj na výber členov odbornej skupiny, najmä z hľadiska ich odbornej úrovne a potom z hľadiska zastúpenia všetkých typov knižníc. Odborná skupina má 11 členov. Na svojom prvom tohtoročnom zasadaní sa stretli 17. januára 1995. Po spresnení programu na rok 1995 sa dohodli na poradí dôležitosti riešených úloh. Dohodli sa, že do konca februára prehodnotia posledný návrh zásad zákona o knižničnej činnosti a pripraví stanovisko k príprave knižničného zákona tak, aby svoje ďalšie zasadanie (plánované na polovicu marca) venovali výlučne príprave knižničného zákona.

Popri spomínaných úlohách bude odborná skupina naďalej sledovať, analyzovať a hodnotiť dosah prijatých zákonov na prax slovenských knižníc a rozvoj knižnično-informačnej činnosti, prípadne aj iniciovať ich novelizáciu.

Celou šírkou záberu svojej činnosti bude takto odborná skupina sledovať cieľ - zodpovedného a prijateľného včlenenia knihovníckej legislatívy do novo sa tvoriacej legislatívy štátu tak, aby sa splnilo jedno zo základných ústavných práv občanov SR - právo na informácie.

Knižnice na Bibliotéke '94 a pred Bibliotékou '95

PhDr. Ľudmila Čelková
Ústredná knižnica SAV, Bratislava

Na 2. ročníku medzinárodného knižného veľtrhu Bibliotéka '94 sa v bratislavskom Dome umenia opäť zúčastnili aj knižnice. Slovenská asociácia knižníc so spoluvystavovateľom - Spolkom slovenských knihovníkov - pripravila na veľtrh kolekciu 65-tich titulov, doplnených rozmanitými propagačnými materiálmi, letákmi, ktoré dokumentovali úroveň a stav edičnej práce v knižniciach. Zároveň však odrážali aj možnosti knižníc a témy, ktoré zohľadňovali požiadavky a potreby používateľov.

Päť dní (11.-15. 11. 1994) svoje vydania vystavovalo deväť vedeckých knižníc (Slovenská lekárska knižnica, Slovenská lesnícka a drevárska knižnica, Slovenská pedagogická knižnica, Slovenská poľnohospodárska knižnica, Slovenská technická knižnica, ŠVK Košice, ŠVK Prešov, Univerzitná knižnica, Ústredná knižnica SAV) a dvanásť okresných knižníc (Mestská knižnica Bratislava, Banská Bystrica, Dolný Kubín, Lučenec, Martin, Nové Zámky, Poprad, Prešov, Rožňava, Svidník, Trenčín a Verejná knižnica J. Bocatia Košice).

Stalo sa už dobrou tradíciou, že sa na veľtrhu predstavujú knihy vydané v roku konania výstavy, prípadne tie, ktoré z predchádzajúceho roka na výstave neboli. Slovenská asociácia knižníc sa prezentovala Adresárom členských knižníc SAK, druhým a dopl-

neným vydaním informačnej brožúry o SAK, Stanovami SAK a mimoriadnym číslom Bulletinu SAK. Knižnice na výstavu zaslali súpisy časopisov, bibliografie (ročienky, personálne, tematické, výberové, špeciálne, retrospektívne), adresáre, letáky o spisovateľoch, rodákoch, osobnostiach i knihovnícke periodiká, odborné príručky. O vystavované materiály bol záujem - niektoré upútali formou, iné témou, nápaditou úpravou, obsahom či inovačným postupom. Mimoriadny záujem bol o adresáre a propagačné materiály. Škoda, že SSK ako spoluvystavovateľ nevystavoval žiadnu svoju publikáciu či časopis, ako aj to, že mnohé ďalšie knižnice nevyužili možnosť prezentovať sa na tomto medzinárodnom podujatí, hoci to pre ne neznamenal - okrem vystavených exponátov - žiadnu finančnú záťaž. Vzhľadom na nemalé finančné prostriedky, ktoré vynaložili organizátori na toto podujatie, sa zo strany knižníc očakávala väčšia dôslednosť a záujem. Chýbalo však úsilie presadzovať sa v očiach verejnosti aj ako vydavateľa užitočných, praktických, vyhľadávaných publikácií, príručiek, súpisov a pod., ktoré pre čitateľov nepripravuje nik iný - len knižnice. Knižovníci to síce vedia, že v edičnej oblasti je "pole", ktoré patrí výlučne im, ale verejnosť o tom treba stále presvedčať a konkrétnymi výsledkami dokazovať, že je to naozaj tak. A práve knižný veľtrh je jednou z tých veľkých príležitostí pre všetky knižnice.

V novembri t. r. sa uskutoční medzinárodný knižný veľtrh Bibliotéka '95. Slovenská asociácia knižníc sa opäť obracia na knižnice s dotazníkovým prieskumom, aby sa zistil reálny záujem o účasť knižníc. Príležitosť je tu, len ju treba využiť. Dokážeme to?

Parlamentná knižnica Národnej rady Slovenskej republiky

PhDr. Eva Maláčková
Parlamentná knižnica NR SR

Parlamentná knižnica Národnej rady Slovenskej republiky sa začala budovať r. 1991 z fondov knižnice Slovenskej národnej rady, ktorá existovala od r. 1969. Fond pôvodnej knižnice dosahoval r. 1990 asi 10 000 knižničných jednotiek a 170 titulov periodík orientovaných najmä na politickú a právnu literatúru. Služby zabezpečovala i knižničnica. Roku 1991 knižnica získala nové priestory s cieľom vybudovať modernú parlamentnú knižnicu. Za dva roky fondy vzrástli na asi 80 000 kníh, 500 titulov domácich a 40 titulov zahraničných periodík (r. 1991 knižnica získala fondy bývalého Ústavu marxizmu-leninizmu).

Pri delení federálneho majetku knižnica získala alikvotnú časť fondov knižnice bývalého Federálneho zhromaždenia.

V súlade so zákonom č. 378/90 Zb. knižnica získava 1 povinný výtlačok všetkých monografií aj periodík vydaných na Slovensku.

Parlamentná knižnica je samostatným oddelením v rámci Kancelárie Národnej rady SR od r. 1993 s piatimi pracovníkmi, ktoré poskytujú služby poslancom, pracovníkom

Kancelárie NR SR, ale aj pracovníkom z ministerstiev, veľvyslanectiev, univerzitným učiteľom a niektorým vedeckým inštitúciami. Knižný fond sa orientuje na právnickú, politickú, ekonomickú, spoločenskovednú, encyklopedickú a faktografickú literatúru.

Knižnica je umiestnená v severných hradbách areálu Bratislavského hradu neďaleko novej budovy Národnej rady SR. V novej budove je čítareň, ktorá sprístupňuje najnovšie tituly časopisov a novín, parlamentárie a zbierky zákonov od obdobia prvej Československej republiky 1918, ako aj základnú encyklopedickú a právnickú literatúru.

Služby knižnice:

- nové prírastky kníh (mesačne),
- zoznam dochádzajúcich periodík (ročne),
- základné knižničné a referenčné služby,
- rešeršné služby z primárnych prameňov a báz dát na CD-ROM-och,
- informačné materiály na požiadanie (z domácich aj zahraničných zdrojov),
- preklady z anglického, nemeckého, maďarského a ruského jazyka (pre potreby knižnice a na požiadanie),
- filmy pre výbory (dôležité informačné materiály sa zakladajú do zvláštnych fasciklov pre jednotlivé výbory),
- automatizovanú bázu dát kníh a periodík.

V knižnici boli inštalované 4 osobné počítače, CD-ROM drive a bázy dát na CD-ROM-och, ktoré získala vďaka pomoci Frost Task Force z USA. Od r. 1991 sa spracováva automatizovaná báza kníh a periodík v systéme CDS/ISIS.

V súčasnosti sa využívajú bázy dát: Countries of the World, The World Factbook, Facts on File, Federal Register, Associations of the World, Index to Legal Periodicals, Justis Celex, Languages of the World, PAIS, Periodical Abstracts Research II, Index to United Nations Documents and Publications, US Code Annotated.

Roku 1995 knižnica sprístupní aj tieto bázy dát: InfoWorld, Learn to Speak English, Justis Official Journal, Justis Single Market, EC Infodisc, The CIA Factbook, SCAD, EPOQUE, MISEP, History of the World, Grolier Encyclopedia, Politique et Societe, Fact Database, Economics, Keesing Record of World Events.

Z daru Frost Task Force knižnica získala aj množstvo cenných kníh a periodík (prevažne encyklopedickú literatúru a literatúru zameranú na oblasť parlamentarizmu, politiky, práva, ekonomiky a i.).

Roku 1995 bude inštalovaný knižničný systém TINLIB. Parlamentná knižnica spolupracuje v rámci Kancelárie Národnej rady SR najmä s Výpočtovým strediskom a Odborom informácií a analýz. Plánuje sa s dobudovaním lokálnej automatizovanej siete Národnej rady, v ktorej parlamentná knižnica sprístupní svoju knižničnú bázu dát a bázy dát na CD-ROM-e.

Roku 1993 knižnica získala štatút depozitnej knižnice OSN.

Knižnica spolupracuje s najväčšími knižnicami na Slovensku (najmä so Slovenskou národnou knižnicou v Martine, Univerzitnou knižnicou, Knižnicou Právnickej fakulty UK, Slovenskou technickou knižnicou), Informačným a dokumentačným strediskom Európskeho parlamentu, Informačným strediskom Európskej únie a inými.

Od r. 1991 sa knižnica stala členom Sekcie parlamentných knižníc IFLA. Vďaka tejto spolupráci sa vytvorili kontakty s najväčšími parlamentnými knižnicami vo svete, prostredníctvom ktorých je možné získavať rôzne zahraničné materiály a podklady pre prácu parlamentu a tvorbu zákonodarných rozhodnutí. Najlepšia dvojstranná spolupráca je s Kongresovou knižnicou USA, Knižnicou Dolnej snemovne britského parlamentu, parlamentnými knižnicami v nemeckom Bundestagu, Poľsku, Maďarsku, Fínsku a s ďalšími parlamentnými knižnicami v Európe. Knižnica nadviazala kontakty aj na vzdialené parlamentné knižnice, napr. v Indii, na Kostarike a v ďalších štátoch. Samozrejme, knižnica spolupracuje aj s Parlamentní knihovnou Českého sněmu.

Slovenská ekonomická knižnica Ekonomickej univerzity v Bratislave

PhDr. Darina Krausová

Slovenská ekonomická knižnica EU, Bratislava

Slovenská ekonomická knižnica Ekonomickej univerzity v Bratislave je verejná univerzitná vedecká knižnica špecializovaná na ekonomické vedy, hospodársku politiku, financie a obchod.

Vznikla roku 1948 ako Ústredná knižnica Slovenskej vysokej školy obchodnej sústredením vzácnych súborov kníh Obchodnej komory v Bratislave a v Košiciach a ďalších inštitúcií.

V súčasnosti disponuje priestorom 3752 m². V 4 špecializovaných a 3 univerzálnych študovniach má 566 študijných miest. Registre 10 074 používateľov. V centrálnej knižnici poskytuje knižnično-informačné služby v pondelok až piatok od 8.30 do 18.00 hod. Informačný fond tvorí 342 413 zväzkov kníh, diplomových, dizertačných a habilitačných prác, 698 titulov domácich a zahraničných novín a časopisov a rozsiahly fond sekundárnych informácií.

V lokálnej počítačovej sieti v Študovni učebnicovej literatúry (2D), v Časopiseckej študovni (3D) a vo Všeobecnej študovni (4D) v pondelok až piatok od 8.30 do 18.00 hod. sa sprístupňuje:

● Báza dát **Knihy**

Obsahuje dokumentačné záznamy z analyticky spracovaných domácich a zahraničných prírastkov knižničného fondu SEK.

RETROSPEKTÍVA

od roku 1992

AKTUALIZÁCIA

mesačne

VYHLÁDÁVACIE HĽADISKÁ

názov dokumentu, autor(i), systematické triedenie, heslá, jazyk dokumentu, krajina vydania, signatúra dokumentu

● Bába dát **Články**

Obsahuje anotované bibliografické záznamy z domácich a zahraničných odborných ekonomických časopisov prístupných v časopiseckej študovni na prezenčné štúdium.

RETROSPEKTÍVA

od roku 1991

AKTUALIZÁCIA

mesačne

VYHLADÁVACIE HLADISKÁ

názov článku, autor(i), názov časopisu, systematické triedenie, heslá, jazyk dokumentu, krajina vydania

● Bába dát **Diplomové práce**

Obsahuje dokumentačné záznamy o diplomových prácach obhájených na Ekonomickej univerzite v Bratislave a v Košiciach a prístupných v študovni učebnicovej literatúry na prezenčné štúdium.

RETROSPEKTÍVA

od roku 1992

AKTUALIZÁCIA

ročne

VYHLADÁVACIE HLADISKÁ

názov diplomovej práce, autor (diplomant), školiteľ, systematické triedenie, skratky fakúlt, skratky katedier, signatúra diplomovej práce

Na CD-ROM v Bibliograficko-informačnom oddelení (3D), v pondelok až piatok od 8.30 do 15.30 hod. sa sprístupňuje:

● Bába dát **EconLit**

Obsahuje väčšinou anotované bibliografické informácie o článkoch z asi 300 titulov časopisov, o knihách, dizertáciách, materiáloch z konferencií a zborníkov. Bázu dát vydáva American Economic Association a produkuje Journal of Economic Literature. Bába dát je zameraná na ekonómiu, ekonomiku, financie, manažment, monetárnu teóriu, medzinárodné ekonomické vzťahy a pod.

RETROSPEKTÍVA

od roku 1969

AKTUALIZÁCIA

štvrtročne

VYHLADÁVACIE HLADISKÁ

autor, názov, prameň, termíny, rok vydania, druh dokumentu, voľný text

● Bába dát **HELECON**

Na CD-ROM-e je 7 európskych a 1 juhoamerická báza dát. Bazy dát obsahujú bibliografické záznamy o literatúre z oblasti ekonómie, manažmentu, obchodu, marketingu, komunikácie a pod.

IMA/SCIMP - kombinácia dvoch báz dát:

IMA (International Management Abstracts) vytváraná Ekonomickou školou v Helsinkách a Dokumentačným a informačným centrom Čínskej akadémie spoločenských vied

SCIMP (European Index of Management Periodicals) produkovaná EBSLG (European Business School Libraries Group)

Econis - nemecká báza dát spracovávaná Národnou ekonomickou knižnicou Inštitútu svetového hospodárstva v Kiele

Fonds Quetelet - belgická báza dát vytváraná knižnicou Ministerstva obchodu a priemyslu Belgicka

COM - škandinávská báza dát, ktorej producentom je Nordic Documentation Center for Mass Communication Research

SCANP - škandinávská báza dát tvorená v spolupráci obchodných škôl severských štátov

Warwick Working Papers, ktorej producentom bázy dát je Library of the University of Warwick, Coventry

APICE - juhoamerická báza dát vytváraná v Documentation Center of The Escuela de Administracion de Negocios para Graduados

RETROSPEKTÍVA od roku 1980

AKTUALIZÁCIA polročne

VYHLADÁVACIE HLADISKÁ autor, názov, prameň, termíny, rok vydania, jazyk dokumentu, druh dokumentu, voľný text

Kontaktná adresa: Slovenská ekonomická knižnica EU v Bratislave

Dolnozemská cesta 1, 852 35 Bratislava, SR

Tel.: centrála 07/840 800

sekretariát riaditeľa 07/891 613

Fax: 07/848 906

Riaditeľka knižnice:

PhDr. Darina Krausová

Tel.: 07/891 414, 840 801

Vedúca oddelenia rozvoja a metodiky knižničného systému a zástupkyňa riaditeľky:

Ing. Daniela Radochová

Tel.: 07/891 614

Vedúca oddelenia nadobúdania a spracovania knižničného fondu:

Viera Albrechtová

Tel.: 07/891 244

Vedúca oddelenia služieb, správy a ochrany knižničného fondu:

Eva Varšányiová

Tel.: 07/891 279

Vedúca bibliograficko-informačného oddelenia:

PhDr. Renáta Mártonová

Tel.: 07/891 376

Knižnica ako centrum obchodných informácií

2. medzinárodné sympóziu knihovníkov, 19.-21. október 1994, Štetín

Mgr. Viktória Macková

Škola knihovníckych a informačných štúdií, Bratislava

V dňoch 19.-21. októbra 1994 sa v Štetíne konalo 2. medzinárodné sympóziu knihovníkov na tému **Knižnica ako centrum obchodných informácií**. Na sympóziu so svojimi príspevkami vystúpili hostia z USA, Veľkej Británie, Nemecka, Dánska, Maďarska, Litvy, Lotyšska a Ruska. Zaujímavé príspevky predniesli aj domáci poľskí knihovníci.

V prvý deň sympózia zaujali všetkých prítomných vystúpenia odborníkov z Veľkej Británie a USA. *Carleton Earl* predstavil britský systém HATRICS, jeho vývoj, súčasný stav, a najmä význam pre verejné knižnice, ktorých cieľom je poskytovať obchodné informácie svojim používateľom. *Joanne Kosanke* z Toleda zamerala svoj príspevok na verejné knižnice v USA, ktoré poskytujú široké spektrum služieb pre malých a stredných podnikateľov.

O súčasnom stave a aktivitách knižníc Obchodnej a priemyselnej komory v SRN referoval *Ulrich Hüsch* z Bonnu. Tieto knižnice sa zameriavajú na získavanie a sprístupňovanie technickej literatúry, prehľadov, štatistík, ročníkov a periodík z oblasti technických a ekonomických vied. Najčastejšie požiadavky používateľov sú zamerané na informácie z ekonómie, finančníctva, daňovníctva, práva, cestovného ruchu a dopravy. O tom, ako verejné knižnice vychádzajú v ústrety malým a stredným podnikateľom, ale i veľkým obchodným spoločnostiam, informovala *Inge Halling* z Dánska. Na časté požiadavky záujemcov o kópie článkov, informácie o vydavateľoch a adresy najrôznejších inštitúcií a spoločností reagujú prostredníctvom kvalitného knižničného fondu, ktorý okrem iného obsahuje kolekciu katalógov, adresárov, štatistických ročníkov, zbierku parlamentných legislatívnych dokumentov a využívaním CD-ROM-ov. Nezasupiteľné miesto má aj poskytovanie referenčných služieb. Projekt GOBI (Guided online Business Information), o ktorom referovala *Christine von Steinaecker* z Hamburgu, by mal zabezpečiť spoluprácu medzi veľkými verejnými knižnicami v rôznych krajinách, založenú na moderných informačných technológiách. Jeho cieľom je vytvoriť knižničnú komunitu, ktorá by poskytovala obchodné informácie najmä pre malé a stredné spoločnosti.

Mnoho spoločných rysov mali vystúpenia účastníkov z "východných" krajín, ktorí informovali najmä o problémoch, ktoré nastali v týchto krajinách v období politickej a ekonomickej transformácie. O informačných službách pre obchodné spoločnosti v Národnej knižnici Ruska referovala *E. V. Nebogatiková*. Ťažiskom poskytovaných informácií sú informácie finančné (o kurzoch valút, cenách), štatistické (ekonomické, demografické, sociálne), obchodné informácie o spoločnostiach, firmách, korporáciách (so zameraním na tovar, výroby, ktoré produkujú, ceny, perspektívy, kontakty s trhom doma i v zahraničí, obchodovanie s ostatnými firmami a "Who is Who" informácie). *Inara Mutule* z Litvy podrobne hovorila o poskytovaní obchodných informácií v najväčších knižniciach v Litve, ktoré získavajú literatúru najmä z oblasti marketingu, manažmentu, účtovníctva, daňovníctva, bankovníctva a poisťovníctva.

Z domácich vystúpení zaujal hlavne príspevok *Stanislawa Krzywického*, riaditeľa Štetinskej knižnice. Informoval účastníkov sympózia o začiatkoch budovania (r. 1993) a o súčasnom stave Centra obchodných informácií v Štetinskej knižnici, ktoré v spolupráci s Goetheho inštitútom a Dorsetskou knižnicou získava periodiká, oficiálne dokumenty, normy, štatistiky, informačné materiály o firmách a spoločnostiach (katalógy, adresáre, telefónne zoznamy, kompasy) a konferenčné materiály. Najväčšiu časť návštevníkov Centra obchodných informácií tvoria mladí ľudia, ktorí hľadajú rôzne informácie pre svoje ekonomické aktivity.

Bližšie informácie o jednotlivých vystúpeniach budú publikované v zborníku z konferencie, ktorý pripravuje Štetínska knižnica.

DOKUMENTY

UNESCO MANIFEST O VEREJNÝCH KNIŽNICIACH November 1994

Sloboda, prosperita a rozvoj spoločnosti a jednotlivcov sú základné ľudské hodnoty. Možno ich dosiahnuť iba na základe schopnosti dobre informovaných občanov uplatňovať svoje demokratické práva a zohrávať aktívnu úlohu v spoločnosti. Tvorivá účasť a rozvoj demokracie závisia od primeraného vzdelania, ako aj od slobodného a neobmedzeného prístupu k poznatkom, myšlienkam, kultúre a informáciám.

Verejná knižnica, miestna brána k poznatkom, poskytuje základnú podmienku pre celoživotné vzdelávanie, nezávislé rozhodovanie a kultúrny rozvoj jednotlivca a spoločenských skupín.

Tento manifest vyhlasuje, že UNESCO považuje verejné knižnice za silnú oporu vzdelania, kultúry, informácií, za podstatný prvok na upevnenie mieru a duchovného bohatstva v mysliach mužov a žien.

UNESCO preto vyzýva národné vlády a miestne správy, aby podporovali a aktívne sa angažovali v rozvoji verejných knižníc.

Verejná knižnica

Verejná knižnica je miestne stredisko informácií, ktoré pohotovo sprístupňuje všetky druhy poznatkov a informácií svojim používateľom.

Služby verejnej knižnice sa zakladajú na princípe rovnosti a prístupu pre všetkých, bez ohľadu na vek, rasu, pohlavie, náboženstvo, národnosť, jazyk alebo spoločenské postavenie: Špecifické služby a materiály musia byť poskytované tým používateľom, ktorí nemôžu z akéhokoľvek dôvodu využiť bežné služby a materiály, napríklad jazykovým menšinám, ľuďom s fyzickými alebo mentálnymi poruchami, hospitalizovaným alebo uväzneným.

Všetky vekové skupiny musia nájsť materiály podľa svojich potrieb. Knižničné zbierky a služby musia zahŕňať všetky druhy príslušných médií a modernej techniky, rovnako ako aj tradičné materiály. Základom je kvalita a nadväznosť na miestne potreby a podmienky. Materiály musia odrážať súčasné trendy a evolúciu spoločnosti a zároveň pripomínať tvorivé úsilie ľudí v minulosti.

Zbierky a služby by nemali podliehať žiadnej forme ideologickej, politickej alebo náboženskej cenzúry, ani komerčnému nátlaku.

Poslanie verejnej knižnice

Poslaním služieb verejnej knižnice vo vzťahu k informáciám, gramotnosti, vzdelávaniu a kultúre by malo byť najmä:

1. vytváranie a upevňovanie čitateľských návykov detí už od skorého veku;
2. podporovanie individuálneho vzdelávania a sebazvedávania, ako aj formálneho vzdelania na všetkých úrovniach;

3. vytváranie príležitostí pre osobný tvorivý rozvoj;
4. stimulovanie predstavivosti a tvorivosti detí a mladých ľudí;
5. prehĺbovanie poznania kultúrneho dedičstva, umenia, výsledkov vedy a techniky;
6. sprístupňovanie kultúrnych prejavov všetkých reprodukčných umení;
7. posilňovanie medzikultúrneho dialógu a podnecovanie rozmanitosti kultúry;
8. rozvíjanie tradície ústneho podania;
9. zabezpečenie prístupu občanov k všetkým druhom miestnych informácií ;
10. poskytovanie primeraných informačných služieb pre miestne podniky, združenia a záujmové skupiny;
11. vytváranie podmienok pre rozvíjanie informačnej a počítačovej gramotnosti;
12. podpora a účasť na aktivitách a programoch rozvoja gramotnosti pre všetky vekové skupiny a v prípade potreby zavádzanie takýchto aktivít.

Financovanie, legislatíva a siete

Verejná knižnica má byť v zásade bezplatná. Za verejnú knižnicu zodpovedajú úrady štátnej správy a miestnej samosprávy. Musí sa opierať o špecifickú legislatívu a musí ju financovať štátna správa a miestna samospráva. Musí byť nevyhnutnou zložkou každej dlhodobej stratégie kultúry, informačného zabezpečenia, gramotnosti a vzdelávania.

Legislatíva a strategické plány s cieľom vytvoriť celonárodnú koordináciu a spoluprácu medzi knižnicami musia tiež definovať a podporovať národnú knižničnú sieť, ktorá je založená na schválených štandardoch služieb.

Sieť verejných knižníc musí byť navrhnutá vo vzťahu k národným, regionálnym, vedeckým a špeciálnym knižniciam, ako aj knižniciam školským, vysokoškolským a univerzitným.

Prevádzka a riadenie

Musí byť formulovaná jasná politika, ktorá určuje ciele, priority a služby vo vzťahu k potrebám miestnej komunity. Verejná knižnica musí byť organizovaná efektívne a musí byť dodržiavaný profesionálny štandard prevádzky.

Musí byť zabezpečená spolupráca s príslušnými partnermi, napríklad skupinami používateľov a inými odborníkmi na miestnej, regionálnej, národnej a medzinárodnej úrovni.

Služby musia byť fyzicky prístupné všetkým členom komunity. Toto si vyžaduje vhodne umiestnené budovy knižníc, dobré podmienky na čítanie a štúdium, ako aj príslušnú techniku a dostatočne dlhý prevádzkový čas, ktorý vyhovuje používateľom. Rovnako to zahŕňa služby mimo knižnice pre tých, ktorí ju nemôžu využívať.

Služby knižníc musia byť prispôbené odlišným požiadavkám komunit vo vidieckych a mestských oblastiach.

Pracovník knižnice je aktívnym sprostredkovateľom medzi používateľmi a informačnými zdrojmi. Odborné vzdelanie a nepretržité vzdelávanie pracovníkov knižníc je nevyhnutné na poskytovanie primeraných služieb.

Musia byť zabezpečené programy vzdelávania s vonkajším dosahom s cieľom pomôcť používateľom pri využití všetkých informačných zdrojov.

Realizácia manifestu

Týmto naliehavo vyzývame ľudí, ktorí sú poverení rozhodovať na národnej a miestnej úrovni, a knižničku verejnosť na celom svete, aby realizovali zásady vyjadrené v tomto Manifeste.

Manifest bol pripravený v spolupráci s Medzinárodnou federáciou knižničných asociácií a inštitúcií (IFLA).

Tokijská deklarácia

strategického zväzku medzinárodných nevládných informačných organizácií k zlepšeniu služieb svetového spoločenstva

Preambula

My dolupodpísané medzinárodné mimovládne organizácie reprezentujúce informačný sektor v najširšom slova zmysle, t. j. organizácie zaoberajúce sa vytváraním, doplňovaním, šírením, uchovávaním a využívaním informácií a informačných činností (ďalej informačnou činnosťou a využívaním informácií) s plnou vážnosťou súhlasíme s vytvorením strategického zväzku založeného na nasledujúcich princípoch a cieľoch:

1. Všetky krajiny - malé i veľké, bohaté i chudobné - majú spoločnú starosť o mnoho globálnych problémov zahŕňajúcich znečistenie životného prostredia a zdrojov našej planéty, nové komplexné ponímanie zdravotníckej starostlivosti, rozšírenie biedy a nedostatku, politické a sociálne napätie, preľudnenie, nestabilnú ekonomiku a zhoršovanie kvality života. Veríme, že správne využívanie informácií v rozhodovacej činnosti na všetkých úrovniach spoločnosti môže pomôcť riešiť problémy ľudstva vo chvíli, kedy si svet začína uvedomovať význam informácií. Na to je nevyhnutné zabezpečiť kontinuitu v prístupe k dokumentovým informáciám a kontinuitu uchovávanía vysoko kvalitných nosičov výsledkov spoločenskej činnosti v čase.

2. Všetci ľudia musia mať otvorený a neobmedzený prístup k informáciám v súlade s ochranou individuálnych práv, primeranými ekonomickými stimulmi a v súlade so špecifickými podmienkami jednotlivých národov.

3. V článku 19 Všeobecnej deklarácie ľudských práv sa píše: "Každý má právo na slobodu vyjadrovania a názorov. Toto právo zahŕňa slobodu udržať si názor bez obmedzovania a slobodu vyhľadávať, získavať a rozširovať informácie prostredníctvom médií bez ohľadu na hranice."

4. Vytváranie lepších spoločenských podmienok vyžaduje hlbšie a širšie porozumenie pre správne vyhľadávanie a využívanie informácií. Všeobecná gramotnosť, celoživotné vzdelávanie a školenie sú podstatou tohto zlepšenia.

5. My, ktorí sa zaoberáme informačnou činnosťou a využívaním informácií, stojíme tvárou v tvár silám spôsobujúcim spoločenskú zmenu. Sú to: ekonomika, politika, kultúra, nebyvalý rozvoj techniky a obrovský nárast požiadaviek na informačné služby. Tieto zmeny

prinášajú veľa úloh v oblasti ochrany intelektuálneho vlastníctva, zabezpečení prístupu k informáciám, v ochrane súkromia, bezpečnosti, celistvosti a uchovávaní informácií a vyvolávajú potrebu nových spoločných právnych a technických noriem.

6. Obzvlášť vážnym problémom je vyrovnávanie informačných priepastí medzi rôznymi krajinami a spoločnosťami, komplikované cenou informácií. Rozvojové krajiny potrebujú informácie vznikajúce za ich hranicami, aj informácie, ktoré vytvárajú samy. S týmito informáciami musia vhodne zaobchádzať, šíriť ich a využívať.

7. Každá z uvedených mimovládnych organizácií má vlastnú identitu a účel, ktorý by mal byť zachovaný. Spolu predstavujeme ohromnú silu, ktorá môže informačným pracovníkom ukazovať cestu vpred. Uvedomujeme si, že spoločenské problémy sú príliš veľké na to, aby ich mohli riešiť jednotlivé organizácie. Práve tak by sme sa mali vyhnúť zbytočnému triešteniu síl. Intenzívna spolupráca, vzájomné konzultácie a strategické plánovanie sú našou odpoveďou.

Veríme, že strategický zväzok bude napomáhať dosahovanie cieľov našich organizácií, prispeje k riešeniu celosvetových problémov, k lepším službám svetovému spoločenstvu a zintenzívni našu spoluprácu s medzivládnyimi organizáciami.

Naším cieľom je slúžiť svetovému spoločenstvu i tým, že:

a) poskytneme medzinárodné fórum na riešenie otázok spoločného záujmu;

b) budeme poukazovať na spoločné problémy týkajúce sa informačnej činnosti a využívania informácií, objasňovať sporné stanoviská a schvaľovať nové kooperatívne riešenia, najmä také, ktoré sa týkajú spravodlivého prístupu k informáciám, ochrany intelektuálneho vlastníctva, ochrany súkromia, bezpečnosti informačných systémov a spoločných právnych a technických noriem;

c) budeme predpovedať a hodnotiť zmeny týkajúce sa poskytovania informácií do miest, kde treba riešiť očakávané problémy;

d) budeme zabezpečovať aktívny prístup informačných pracovníkov k štúdiu zameranému na objasňovanie hľadísk ľudského snaženia v budúcnosti;

e) zabezpečíme efektívnosť a užitočnosť rozvoja a uplatňovania informačnej techniky z hľadiska potrieb používateľov informácií;

f) budeme podporovať využívanie nových študijných a telematických techník vo vzdelávacom procese i v celoživotnom vzdelávaní, počínajúc predškolským vekom;

g) zabezpečíme vzdelávanie a školenie informačných pracovníkov, súčasný i ďalší rozvoj ich znalostí a odborných schopností tak, aby boli v súlade s úrovňou súčasného poznania;

h) podporíme rozvoj vzdelávacích programov v oblasti komunikácie zvyšujúcich vedomie významu vzájomnej komunikácie medzi informačnými pracovníkmi a používateľmi informácií;

i) budeme obhajovať postupy zabezpečujúce integritu a ochranu informácií bez ohľadu na formát alebo nosič, zabezpečujúce správnosť a kvalitu informácií v priebehu ich transformácie a prenosu;

j) budeme zabezpečovať uznanie ceny a hodnoty informácie v rozvoji informačnej politiky, programov, systémov a služieb. Zároveň sa však musíme snažiť ovplyvňovať politiku v tom zmysle, aby ekonomické bariéry nebránili prístupu k informáciám;

k) podporíme diskusiu o etických problémoch informačnej spoločnosti a rozvoj princípov vzťahujúcich sa k zodpovednosti informačných pracovníkov;

l) podporíme potrebu rozvoja pevnej informačnej politiky tým, že navrhne smer budúceho postupu a strategického plánovania;

m) budeme podporovať zintenzívnenie spolupráce medzi verejným a súkromným sektorom;

n) budeme ovplyvňovať tvorbu nových životaschopných produktov a súborov služieb vo vnútri informačného sektoru, aj u externých partnerov;

o) podporíme identifikáciu informačných schopností na celom svete a budeme ju mobilizovať k riešeniu veľkých svetových problémov;

p) navrhne medzinárodné programy zvyšujúce hodnotu informácií vo všetkých oblastiach ľudského snaženia, napr. vo vzdelávaní, vede, priemysle, kultúre i v oblasti voľného času;

q) budeme sa podieľať na vytváraní povedomia o medzinárodných mimovládnych organizáciách v informačnej oblasti a presadzovať ich úlohu;

r) rozvineme koordinované medzinárodné kontakty s cieľom preskúmať informačné potreby vo všetkých oblastiach.

Deklarácia bola podpísaná pri príležitosti 100. výročia International Federation for Information and Documentation dňa 6. októbra 1994.

Signatári:

Association for Health Information and Libraries in Africa (AHILA) ● Commonwealth Library Association (COMLA) ● Council of European Professional Informatics Societies (CEPIS) ● European Association for Health Information and Libraries (EAHIL) ● European Association of Information Services (EUSIDIC) ● European Bureau of Library, Information and Documentation (EBLIDA) ● European Society for Opinion and Marketing Research (ESOMAR) ● Iberoamerican National Libraries Association (ABINIA) ● Inter American Press Association (IAPA) ● International Association for Continuing Engineering Education (IACEE) ● International Association for Mass Communication Research (IAMCR) ● International Association of Law Libraries (IALL) ● International Association of Sound Archives (IASA) ● International Association of Universities (IAU) ● International Centre against Censorship, Article 19 ● International Committee for Social Science Information and Documentation (ICSSD) ● International Council for Adult Education (ICAE) ● International Council for Philosophy and Humanistic Studies (ICPHS) ● International Council for Scientific and Technical Information (ICSTI) ● International Council of Scientific Unions - Committee on Data for Science and Technology (CODATA) ● International Council on Archives (ICA) ● International Federation for Information and Documentation (FID) ● International Federation for Information Processing (IFIP) ● International Federation of Film Archives (FIAP) ● International Federation of Journalists (FIJ) ● International Federation of Library Association and Institutions (IFLA) ● International Group of Scientific, Technical and Medical Publishers (STM) ● International Network for Terminology (TermNet) ● International Press Institute (IPI) ● International Reading Association (IRA) ● International Social Science Council (ISSC) ● World Federation of Engineering Organizations (WFEO)

Prameň:

Čtenář, 46, 1994, č. 11, s. 378-379.